

شناسایی و اولویت‌یابی ملاک‌های انتخاب همسر
در دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان

Analyzing and prioritizing of criteria of spouse selection in
single students of Guilan university

A.A. Hossein Khanzadeh, Ph.D.	دکتر عباسعلی حسین‌خانزاده*
E. Niyazi, M.A.	ایل امان‌نیازی**
M. Taher, Ph.D. Student.	محبوبه طاهر***
K. Moghtadaei, M.A.	کمال مقتدائی****
S. Mehry, B.A.	ثریا مهری*****
H. Mohammadi, M.A.	حاتم محمدی*****

چکیده

ازدواج اولین و مهمترین مرحله در جریان زندگی خانوادگی است که در آن انتخاب همسر صورت می‌گیرد و موفقیت در دیگر مراحل زندگی به موفقیت در این مرحله بستگی

*. عضو هیأت علمی گروه روانشناسی دانشگاه گیلان

** . کارشناس ارشد روان‌شناسی دانشگاه علامه طباطبائی

***. دانشجوی دکترای روان‌شناسی دانشگاه محقق اردبیلی

****. کارشناس ارشد روان‌شناسی

*****. کارشناس روان‌شناسی دانشگاه گیلان

*****. کارشناس ارشد روان‌شناسی دانشگاه گیلان

دارد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌یابی معیارهای انتخاب همسر در دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان انجام شد. طرح پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بود که از بین آنها نمونه‌ای به حجم ۳۷۲ نفر (۱۸۱ پسر و ۱۹۱ دختر) به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر پاسخ دادند. طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ۶ عامل وضعیت روان‌شناختی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت مذهبی بودن، وضعیت زیبایی، وضعیت ظاهری، و وضعیت اخلاق به عنوان معیارهای انتخاب همسر در دانشجویان استخراج شدند. نتایج آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری نشان داد که تفاوت بین دانشجویان دختر و پسر در عامل‌های استخراج شده معنادار است. مهمترین عامل‌ها برای انتخاب همسر در دانشجویان دختر وضعیت روان‌شناختی، اخلاق و وضعیت اقتصادی-اجتماعی و مهمترین عامل‌ها در دانشجویان پسر وضعیت روان‌شناختی، اخلاق، و وضعیت ظاهری بود. اولویت‌بندی ملاک‌های انتخابی نشان داد که برای هر دو جنس وفاداری، صداقت و متعهد بودن جز اولویت‌های اصلی محسوب می‌شود. در عامل وضعیت اقتصادی-اجتماعی بین دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین تفاوت بین اولویت‌بندی ملاک‌های دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی معنادار است. تلویحات عملی یافته‌های پژوهش حاضر مورد بحث قرار گرفت.

واژه-کلیدها: انتخاب همسر، اولویت‌یابی، ازدواج، دانشجویان مجرد.

Abstract

Marriage is the first and most important stage in the process of family-life and it starts with the choosing of a spouse (wife/husband) and success in the later stages of life is dependent on success in this stage. The aim of this research was to study and prioritize the criteria of spouse selection among single students of Guilan University. The method of research is descriptive-survey. The statistical population consisted of all single students of Guilan University in the 2011-2012 academic year, among which a sample of 372 students (181 boys and 191 girls) was selected by

random cluster sampling method, which completed a questionnaire on the criteria of spouse selection that was made by the researcher. The findings of the exploratory factor analysis of the questionnaire identified these 6 factors; psychological state, socio-economic status, religiosity, beauty, appearance, and morality as the as the criteria for spouse selection in the youth the results of MANOVA showed there is a significant difference between the male and female students as far as these extracted factors are considered. Psychological state, morality, and economic-social status were the most important factors for the female students while psychological state, morality, and appearance were of greater importance for the male students. Prioritizing of selective criteria showed fidelity, honesty, and obligation was of main concern and preferences for both sexes. As far as the socio-economic factor is concerned, a significant difference is seen between students in different levels of study and the same applies to the prioritizing of the students' criteria. Implications of this study are discussed in detail.

Keywords: spouse selection, prioritizing, marriage, single students.

Contact information: Abbas_khanzadeh@yahoo.com

مقدمه

یکی از روابط معنادار و با دوامی که افراد در طول زندگی‌شان برقرار می‌کنند رابطه از طریق ازدواج است. ازدواج یکی شدن دو نفر است، این اتحاد فقط فیزیکی نیست بلکه روحی و روانی هم است (علوی، الهداد و شافق^۱، ۲۰۱۴). از نظر برون^۲ (۲۰۰۹) ازدواج یکی از مهم‌ترین انتخاب‌ها و تصمیم‌هایی است که زن و مرد در طول زندگی‌شان می‌گیرند (نئوستر^۳، ۲۰۱۲) و در ازدواج‌هایی که بدون در نظر گرفتن ملاک‌های با اهمیت صورت گیرد رضایت کمی وجود دارد (علوی، الهداد و شافق، ۲۰۱۴). بدین منظور، وجود مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و اطلاعات در جهت ارتقای کیفیت ازدواج الزامی است (رفاهی، ۱۳۸۷).

اولویت‌ها و ملاک‌های همسرگزینی^۴، ادراک‌هایی در مورد صفات یا ویژگی‌هایی هستند که از یک معشوقه خیالی یا همسر بالقوه، مطالبه می‌شود و تعداد زیادی از این ادراک‌ها با هیجان‌ها در ارتباط است (باس^۵، ۲۰۰۵). همچنین تعدادی از این ملاک‌ها مختص به فرد و برخی نیز تقریباً بین همه اعضای یک گروه، از نظر جنس یا نوع مشترکند (مهرابی‌زاده

هنرمند، ۱۳۸۲). در چند دهه گذشته دیدگاه‌های متفاوتی (جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، ژنتیک و زیست‌شناسی تکاملی و مانند آن) در ارتباط با همسرگزینی شکل گرفته است که معیارهایی را که هر فرد هنگام انتخاب همسر مورد توجه قرار می‌دهد، بررسی می‌کنند (دیویس، ۲۰۱۰).

معمولاً در انتخاب همسر بر ملاک‌هایی مانند سلامتی جسمانی و روانی، سن، شکل بدن، عوامل اجتماعی، عوامل آموزشی و تربیتی، عوامل فرهنگی مثل مذهب و طرز پوشش، عوامل روان‌شناختی، عوامل فیزیکی و زیبایی، و عوامل ژنتیکی تأکید می‌شود. البته این ملاک‌ها در کشورها و فرهنگ‌های مختلف معانی متفاوتی دارند (علوی و همکاران، ۲۰۱۴). بنابراین ملاک‌های انتخاب همسر در دوره‌های فرهنگی و اجتماعی مختلف، متفاوت است و انتخاب شریکی برای زندگی به عنوان یک فرایند فرهنگ وابسته تعریف می‌شود (اونیل، ۲۰۰۶؛ کافمن، ۲۰۱۲). با این وجود بر اساس دیدگاه روان‌شناس تکاملی دیوید باس^۹ برخی از ویژگی‌ها در فرهنگ‌های مختلف در سراسر جهان یکسان است مثلاً زنان بیشتر فرهنگ‌ها، مردانی را به عنوان جفت انتخاب می‌کنند که می‌توانند منابع حمایتی و مالی لازم را فراهم کنند (هاوف^{۱۰}، ۲۰۰۸).

پژوهش‌های بسیاری نشان داده‌اند که مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر عبارت از جذابیت فیزیکی (عبداله، لی و دیوید^{۱۱}، ۲۰۱۱؛ فورنهام^{۱۲}، ۲۰۰۹؛ شاکلفورد، اسمیت و باس^{۱۳}، ۲۰۰۵)؛ سلامتی جسمانی (ملیکی^{۱۴}، ۲۰۰۹؛ شاکلفورد و همکاران، ۲۰۰۵)؛ وضعیت اقتصادی (عبداله، لی و دیوید، ۲۰۱۱؛ شاکلفورد و همکاران، ۲۰۰۵؛ علوی و همکاران، ۲۰۱۴)؛ تحصیلات (ملیکی، ۲۰۰۹؛ اونو و آرمسترونک^{۱۵}، ۲۰۱۳)؛ و مذهب (بادهده و تایمان^{۱۶}، ۲۰۰۹؛ اونو و آرمسترونک، ۲۰۱۳) است.

نتایج پژوهش حیدری و همکاران (۱۳۸۷) نشان داد مهم‌ترین عوامل انتخاب همسر در دانشجویان به ترتیب تفاهم اخلاقی، وفاداری، مسئولیت‌پذیری، و زیبایی است. حسینی و همکاران (۱۳۸۶) گزارش کرده‌اند که مهم‌ترین معیارهای دختران در انتخاب همسر عبارتند از: اصالت خانوادگی، نداشتن نقص عضو ظاهری، صداقت، معاشرتی بودن همسر، و اعتقاد به برابری زن و مرد. علی‌اکبری دهکردی (۱۳۸۶) نیز در پژوهش خود ملاک‌های همسرگزینی را

به سه گروه ویژگی‌های فردی، شباهت و وضعیت اقتصادی-اجتماعی دسته‌بندی کرد.

بر اساس پژوهش ملیکی (۲۰۰۹) فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ترجیح می‌دهند با کسی ازدواج کنند که زمینه آموزشی مناسبی دارد. همچنین دانشجویان ترجیح می‌دهند با گروه مذهبی خودشان ازدواج کنند و گاهی مذهب، پیراوش را مجبور می‌کند که با فردی از کیش و آئین خود ازدواج کنند (ملیکی، ۲۰۰۹). نتیجه پژوهش علوی و همکاران (۲۰۱۴) نیز نشان داد دانشجویان معتقدند که افراد مذهبی تعهد بیشتری به زندگی دارند.

از نظر ملیکی (۲۰۰۹) یکی از وظایف اصلی افراد جوان، به ویژه وقتی که آنها در دانشگاه هستند، هویت‌یابی و گسترش صمیمیت‌شان با دیگران است. بنابراین باید به انتخاب همسر در بین دانشجویان توجه ویژه‌ای شود (یونگ، کلاسکو و وشار^{۱۷}، ۲۰۰۳). به خصوص این که، یکی از علل عمده طلاق و تزلزل خانواده‌ها عدم شناخت و تعمق کافی افراد در انتخاب همسر است (کامکار و تبارتوری، ۱۳۷۸) و اگر انتخاب همسر، بر اساس ملاک‌های صحیح صورت گیرد، تا حدی می‌توان مطمئن بود که شالوده‌ استواری برای خانواده و تربیت فرزند بنا شده است و برعکس چنانچه تنها بر اساس احساسات و تمایلات زودگذر و ملاک‌های مادی و ظاهری و شاخص‌های واهی صورت گیرد، می‌تواند در وحدت و انسجام خانواده و بهداشت روانی جامعه مشکل ایجاد کند (حسینی و همکاران، ۱۳۸۶). بنابراین پژوهش حاضر در پی شناسایی و اولویت‌یابی معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان مجرد است.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ بود که از بین آنها نمونه‌ای به حجم ۳۷۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه محقق‌ساخته ملاک‌های انتخاب همسر پاسخ دادند. پرسشنامه طراحی شده دارای ۴۵ گویه است که در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (۱=خیلی کم، ۵=خیلی زیاد) به ارزیابی نظر پاسخگویان می‌پردازد.

جهت بررسی تعداد عامل‌های پرسشنامه از روش تحلیل عاملی اکتشافی با چرخش

واریماکس استفاده شد. مقادیر شاخص کفایت نمونه‌گیری و آزمون کرویت بارلت نشانگر کفایت نمونه‌گیری و مناسب بودن داده‌های گردآوری شده جهت انجام تحلیل عاملی است ($KMO = 0/87$)؛ $12589/08 = (0/01, 2556)$ مجذور کای بارلت). برای انتخاب تعداد عامل‌ها از نمودار سنگریزه استفاده شد، که بر اساس آن به ترتیب شش عامل وضعیت روحی و روانی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، مذهبی بودن، زیبایی، وضعیت ظاهری، و اخلاق استخراج شد. این عوامل در مجموع $51/80$ درصد از واریانس گویه‌ها را تبیین می‌کنند.

با توجه به بارهای عاملی به دست آمده، مهم‌ترین ملاک‌ها در عامل اول یعنی وضعیت روانشناختی به ترتیب عبارت از منطقی بودن، احترام به نظرات طرف مقابل، مسئولیت‌پذیر بودن، و داشتن استقلال فکری بودند (تعداد سؤال‌های اختصاص داده شده به این عامل ۱۸ گویه بود که پایایی آن $0/92$ به دست آمد). مهم‌ترین ملاک‌ها در عامل وضعیت اقتصادی-اجتماعی عبارت از وضعیت اقتصادی، استقلال مالی، و شغل مناسب بود (تعداد سؤال‌های این عامل ۷ گویه با پایایی $0/83$ بود). مهم‌ترین ملاک‌های عامل مذهب شامل اعتقاد مذهبی، عمل به مناسک دینی و همسویی ارزش‌های مذهبی است (تعداد سؤال‌های این عامل ۵ گویه با پایایی $0/85$ بود). در عامل زیبایی، مهم‌ترین ملاک‌ها شامل رنگ پوست، رنگ چشم، و زیبا بودن بود (تعداد سؤالات این عامل ۶ گویه با پایایی $0/77$ بود). در عامل وضعیت ظاهری، مهم‌ترین ملاک‌ها شامل وزن، قد، و سلامتی جسمی بود (تعداد سؤال‌های این عامل ۵ گویه با پایایی $0/70$ بود). در بُعد اخلاق، مهم‌ترین ملاک‌ها شامل شوخ طبعی، خوش‌رویی، معاشرتی، و خوش‌بین بودن بود (تعداد سؤال‌های اختصاص داده شده به این عامل ۴ گویه با پایایی $0/72$ است). همچنین مقدار پایایی کل $0/91$ به دست آمد.

داده‌ها و یافته‌ها

از نمونه ۳۷۲ نفری پژوهش حاضر ۱۹۱ دانشجوی دختر و ۱۸۱ دانشجوی پسر بودند، شاخص‌های توصیفی عامل‌های استخراج شده به طور کلی و به تفکیک جنسیت در جدول شماره (۱) گزارش شده است.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی عامل‌های استخراج شده (n=۳۷۲)

عامل	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد	عامل	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
وضعیت روان‌شناختی	پسر	۴/۲۹	۰/۵۶	۱۸۱	زیبایی	زن	۳/۰۳	۰/۷۰	۱۹۱
	دختر	۴/۵۰	۰/۴۳	۱۹۱		کل	۳/۲۲	۰/۷۱	۳۷۲
	کل	۴/۳۹	۰/۵۱	۳۷۲		وضعیت اقتصادی-اجتماعی	پسر	۳/۱۲	۰/۷۴
پسر	۳/۱۲	۰/۷۴	۱۸۱	زن	۳/۸۰		۰/۵۷	۱۹۱	
دختر	۳/۸۰	۰/۵۷	۱۹۱	کل	۳/۴۷		۰/۷۴	۳۷۲	
مذهب	پسر	۳/۳۶	۱/۰۳	۱۸۱	اخلاق	زن	۴/۲۱	۰/۵۶	۱۹۱
	دختر	۳/۶۴	۰/۹۷	۱۹۱		کل	۴/۱۴	۰/۶۰	۳۷۲
	کل	۳/۵۰	۱/۰۱	۳۷۲					

جهت بررسی تفاوت دانشجویان دختر و پسر در عامل‌های استخراج شده، از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد. به این منظور ابتدا مفروضه همگنی ماتریس‌های واریانس-کوواریانس با استفاده از آزمون ام باکس بررسی شد و عدم معناداری آزمون ام باکس بیانگر تأیید همگنی ماتریس‌های واریانس-کوواریانس است. مفروضه همگنی واریانس‌ها نیز با استفاده از آزمون لوین بررسی و تأیید شد. نتایج نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر در عامل‌های استخراج شده تفاوت معنادار وجود دارد (۰/۴ = مجذور اتا؛ $p < 0/001$ و $F(6, 365) = 40/44$ لامبدای ویلکز). برای بررسی بیشتر این تفاوت نتایج تحلیل واریانس تک‌متغیری در جدول شماره (۲) گزارش شده است.

جدول ۲: نتایج تحلیل واریانس تک‌متغیری جهت بررسی تفاوت دانشجویان دختر و پسر در عامل‌های استخراج شده

منبع	متغیرهای وابسته	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
جنسیت	وضعیت روانشناختی	۳/۹۷	۱	۳/۹۷	۱۶/۰۷	۰/۰۰۱
	وضعیت اقتصادی-اجتماعی	۴۲/۷۹	۱	۴۲/۷۹	۹۸/۵۷	۰/۰۰۱
	مذهب	۷/۵۵	۱	۷/۵۵	۷/۶۰	۰/۰۱
	زیبایی	۱۳/۷۵	۱	۱۳/۷۵	۲۹/۳۹	۰/۰۰۱
	وضعیت ظاهری	۱/۵۷	۱	۱/۵۷	۵/۳۱	۰/۰۲
	اخلاق	۱/۹۸	۱	۱/۹۸	۵/۵۶	۰/۰۲

با توجه به جدول شماره (۲) میانگین نمرات دانشجویان دختر در پنج عامل وضعیت روانشناختی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، مذهب، وضعیت ظاهری، و اخلاق بیشتر از دانشجویان پسر است در حالی که میانگین نمرات دانشجویان پسر در عامل زیبایی بیشتر از دانشجویان دختر است.

جهت بررسی میزان ترجیح عامل‌ها یا اولویت‌بندی این که دانشجویان دختر و پسر کدام یک از عامل‌های انتخاب همسر را بیشتر ترجیح می‌دهند از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شد. نتایج آزمون فریدمن در جدول شماره (۳) گزارش شده است.

جدول ۳: نتایج آزمون فریدمن جهت اولویت‌بندی عامل‌ها از نظر دانشجویان دختر و پسر

رتبه	میانگین رتبه	متغیر	جنسیت	رتبه	میانگین رتبه	متغیر	جنسیت
۱	۵/۰۴	وضعیت روان‌شناختی	دانشجویان پسر	۱	۵/۲۷	وضعیت روان‌شناختی	دانشجویان دختر
۲	۴/۴۴	اخلاق		۲	۴/۳۷	اخلاق	
۳	۳/۴۱	وضعیت ظاهری		۳	۳/۳۴	وضعیت اقتصادی-اجتماعی	
۴	۳/۰۶	مذهب		۴	۳/۲۶	وضعیت ظاهری	
۵	۲/۷۹	زیبایی		۵	۳/۱۵	مذهب	
۶	۲/۲۵	وضعیت اقتصادی-اجتماعی		۶	۱/۶۱	زیبایی	
آماره آزمون (آزمون فریدمن)			آماره آزمون (آزمون فریدمن)				
سطح معنی‌داری	درجه آزادی	خی دو	سطح معنی‌داری	درجه آزادی	خی دو		
۰/۰۰۱	۵	۲۹۰/۸۲	۰/۰۰۱	۵	۴۲۵/۱۴		
n=۱۸۱			n=۱۹۱				

نتایج ارائه شده در جدول شماره (۳) نشان می‌دهد که دانشجویان دختر، وضعیت روانشناختی را به دیگر عامل‌ها ترجیح می‌دهند. پس از آن اخلاق، طبقه اجتماعی، و زیبایی ظاهری در رتبه‌های بعدی قرار دارند. دانشجویان پسر نیز، عامل وضعیت روانشناختی را به عامل‌های دیگر ترجیح می‌دهند. پس از آن اخلاق، وضعیت ظاهری، و طبقه اجتماعی در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جهت اولویت‌بندی ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان دختر و پسر از آزمون

شناسایی و اولویت‌یابی ملاک‌های انتخاب همسر در دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان

رتبه‌ای فریدمن استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول شماره (۴) گزارش شده است. با توجه به حجم زیاد معیارها، فقط ۵ ملاک مهم‌تر و ۵ ملاک کم‌اهمیت‌تر گزارش شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی معیارهای انتخاب همسر در بین دانشجویان دختر و پسر

دانشجویان پسر			دانشجویان دختر		
رتبه	میانگین رتبه	معیار	رتبه	میانگین رتبه	معیار
۱	۳۷/۲۲	وفاداری	۱	۳۷/۳۴	وفاداری
۲	۳۶/۷۷	صداقت	۲	۳۶/۳۴	متعهد بودن
۳	۳۴/۶۲	متعهد بودن	۳	۳۶/۳۳	صداقت
۴	۳۳/۰۲	بهداشت شخصی	۴	۳۴/۴۷	مسئولیت‌پذیر بودن
۵	۳۲/۶۲	مسئولیت‌پذیری	۵	۳۳/۷۹	احترام به نظرات طرف مقابل
۴۵	۱۴/۷۶	استقلال مالی	۴۵	۱۵/۰۳	طنین صدا
۴۶	۱۴/۴۵	رنگ چشم	۴۶	۱۳/۵۶	تحصیلات خانواده
۴۷	۱۴/۳۴	وضعیت اقتصاد خانواده	۴۷	۱۳/۰۵	زیبا بودن
۴۸	۱۴/۲۷	وضعیت اقتصادی	۴۸	۹/۲۴	رنگ پوست
۴۹	۱۴/۲۲	رشته تحصیلی	۴۹	۷/۴۸	رنگ چشم
آماره آزمون (فریدمن)			آماره آزمون (فریدمن)		
خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱۹۷۷/۳۹	۴۸	۰/۰۰۱	۲۹۱۷/۸۳	۴۸	۰/۰۰۱
n=۱۵۸			n=۱۷۲		

با توجه به جدول بالا، مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر از نظر دانشجویان دختر شامل وفاداری، متعهد بودن، و صداقت است. کم‌اهمیت‌ترین ملاک‌ها نیز شامل رنگ چشم، رنگ پوست و زیبا بودن است. همچنین نتایج بررسی رتبه‌ها نشان می‌دهد که از نظر دانشجویان پسر معیارهای وفاداری، صداقت، و متعهد بودن از بیشترین اهمیت برخوردارند. رشته تحصیلی، وضعیت اقتصادی، و وضعیت اقتصاد خانواده نیز از کمترین اهمیت برخوردارند. بنابراین نتایج آزمون فریدمن نشان می‌دهد که از لحاظ اولویت‌بندی ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معنادار وجود دارد.

برای بررسی تفاوت دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در عامل‌های انتخاب همسر از تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد. معنی‌داری آماره F نشانگر تفاوت

انتخاب دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی در حداقل یکی از عامل‌ها بود ($F(۰/۰۴) = ۰/۰۴$) مجذور اتا، $P < ۰/۰۱$ ، $F(۲/۳۰) = ۲/۳۰$ ، برای بررسی بیشتر این تفاوت از آزمون تحلیل واریانس تک متغیری استفاده شد و نتایج نشان داد بین میانگین نمرات دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی در عامل وضعیت اقتصادی-اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد ($F(۲/۳۶۹) = ۲/۳۰$ ، $P < ۰/۰۰۱$)، جهت بررسی بیشتر این تفاوت، از آزمون توکی برای مقایسه زوجی استفاده شد و نتایج نشان داد که میانگین مقطع کارشناسی در عامل طبقه اجتماعی بیشتر از مقطع کارشناسی ارشد است ($P < ۰/۰۰۱$)؛ تفاوت میانگین مقطع کارشناسی با دکترا و کارشناسی ارشد با دکترا معنادار نبود. جهت بررسی میزان ترجیح عامل‌های انتخاب همسر و اولویت‌بندی در دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شد و نتایج نشان داد که دانشجویان مقطع کارشناسی به ترتیب عامل‌های وضعیت روانشناختی، اخلاق، و مذهب را به عامل‌های دیگر ترجیح می‌دهند ($F(۵/۰/۰۰۱) = ۳۸۴/۸۱$) و دانشجویان مقطع ارشد ($F(۵/۰/۰۰۱) = ۲۳۰/۰۵$) خی دو) و دکترا به ترتیب وضعیت روانشناختی، اخلاق، و وضعیت ظاهری را به عامل‌های دیگر ترجیح می‌دهند ($F(۵/۰/۰۰۱) = ۵۱/۹۱$) خی دو). همچنین نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن نشان داد که از لحاظ انتخاب اولویت‌ها در بین دانشجویان مقاطع مختلف تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۰۱$).

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجایی که نبود ملاک‌های درست و اهمیت ندادن به ویژگی‌های شخصیتی همسر از علل عمده طلاق محسوب می‌شود و وجود آگاهی‌ها و اطلاعات در جهت انتخاب صحیح موجب شکل‌گیری ازدواج موفق در افراد می‌شود بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی و اولویت‌یابی ملاک‌های انتخاب همسر در دانشجویان مجرد انجام شد.

طبق نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ۶ عامل وضعیت روان‌شناختی، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، وضعیت مذهبی بودن، وضعیت زیبایی، وضعیت ظاهری، و وضعیت اخلاق به عنوان معیارهای انتخاب همسر در دانشجویان استخراج شدند.

اولویت اول پژوهش حاضر در دانشجویان هر سه مقطع مربوط به وضعیت روان‌شناختی بود، این یافته با بسیاری از پژوهش‌های قبلی (از جمله حیدری و همکاران، ۱۳۸۷؛ حرابی و

همکاران، ۱۳۸۰؛ حسینی و همکاران، ۱۳۸۶؛ علوی و همکاران، ۲۰۱۴؛ وین‌گاردن^{۱۸}، ۲۰۱۰؛ هاوف، ۲۰۰۸) که نشان دادند عوامل روان‌شناختی مانند صداقت، وفاداری، حرمت خود، مسئولیت‌پذیری، و تعهد یکی از مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر است همسو است. در تبیین این عامل شاید بتوان گفت افراد جوان انتظار یک رابطه صمیمانه و درک متقابل همراه با وفاداری و تعهد را از همسر آینده خود دارند تا اینکه بتوانند برای ارضای نیازهای خود بر یکدیگر تکیه کنند و از رابطه‌شان لذت ببرند که این نیازمندی به صمیمیت و ارزشمند بودن بین زن و شوهر منتج از شرایط روان‌شناختی طرفین است.

اولویت دوم این پژوهش مربوط به وضعیت اقتصادی-اجتماعی (شغل، تحصیلات و ...) بود. این یافته با نتایج پژوهش‌های قبلی (از جمله حسینی و همکاران، ۱۳۸۶؛ حیدری و همکاران، ۱۳۸۷؛ عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹؛ عبدالله و همکاران، ۲۰۱۱؛ علوی و همکاران، ۲۰۱۴؛ ملیکی، ۲۰۰۹؛ کافمن، ۲۰۱۲؛ اونو و آرمسترونک، ۲۰۱۳) همسو است.

در صورت عدم هماهنگی معیار وضعیت اقتصادی-اجتماعی طرفین، خانواده آسیب‌پذیر می‌شود، ملکی (۱۳۸۰) بیان می‌کند عدم هم‌سطحی فکری ناشی از تحصیلات، زن و مرد را با یک رنجش درونی مواجه می‌کند و آرامش فکری و درونی آنها را مختل می‌کند بدین گونه که به دلیل جهان‌بینی و طرز فکر متفاوتی که در طرفین وجود دارد که تا حد زیادی ناشی از تفاوت‌های آموزشی آنهاست، آنها نمی‌توانند انتظارات اجتماعی و فرهنگی یکدیگر را به‌خوبی برآورده کنند و این مسئله می‌تواند تعامل زوجین را مخدوش سازد و روز به روز فاصله بین آنها را بیشتر و بیشتر کند، ضمن آنکه اختلاف بیش از اندازه سطح تحصیلات باعث می‌شود زن یا مردی که از سطح تحصیلات بالاتری نسبت به همسر خویش برخوردار است با گذشت زمان و بر اثر عدم سازش‌یافتگی و هماهنگی زوج خود دچار احساس کهنتری شود.

اولویت سوم پژوهش حاضر مربوط به وضعیت مذهبی بودن است. این یافته با نتایج پژوهش‌های قبلی (از جمله عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹؛ حیدری و همکاران، ۱۳۸۷؛ بادده و تایمان، ۲۰۰۹؛ ملیکی، ۲۰۰۹؛ اونو و آرمسترونک، ۲۰۱۳؛ علوی و همکاران، ۲۰۱۴) که پابندی به اعتقادات مذهبی را به عنوان ملاک‌مهم در انتخاب همسر و به عنوان یک عامل ثابت، تحکیم و امنیت در زندگی خانوادگی گزارش کردند همسو است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عقاید

مذهبی نقش مهمی در شکل‌گیری ویژگی‌های زنانه و مردانه دارند (هوور و کاست^{۱۹}، ۲۰۱۱). به‌طور کلی در جهان و به‌طور خاص در جامعه ایران مذهبی بودن یک ویژگی قابل قبول اجتماعی است که اغلب توسط والدین تشویق می‌شود و گاه و بی‌گاه توسط رسانه‌ها تبلیغ می‌شود، مذهب می‌تواند مفروضه‌های مهم زندگی مانند تلاش برای پیشرفت و نحوه دستیابی به توانایی و پول را به پیروانش آموزش دهد، آموزه‌های مذهبی نقش مهمی در شکل‌گیری دیدگاه افراد در مورد ثروت و رفاه و نحوه جمع‌آوری و خرج آنها دارد (کتان^{۲۰}، ۲۰۱۰).

اولویت چهارم مربوط به معیارهای زیبایی است. نتایج نشان داد که زیبایی همسر به عنوان یکی از ملاک‌های مهم برای دانشجویان پسر و تا حدودی با اهمیت برای دخترها است اهمیت عامل زیبایی با نتایج پژوهش‌های قبلی (از جمله نصیرزاده و طباطبایی، ۱۳۸۸؛ حسینی و همکاران، ۱۳۸۶؛ حیدری و همکاران، ۱۳۸۷؛ عبدالله و همکاران، ۲۰۱۱؛ کافمن، ۲۰۱۲؛ فورنهام، ۲۰۰۹؛ اونو و آرمسترونک، ۲۰۱۳؛ علوی و همکاران، ۲۰۱۴) همسو است در تبیین این مسئله که چرا این معیار برای مردان نسبت به زنان اهمیت بیشتری دارد شاید بتوان به نظریه‌های تکاملی اشاره کرد و این گونه گفت که مردان می‌توانند با انتخاب همسری که از سلامت و جوانی مورد نیاز برای تولید مثل برخوردار است، سرمایه‌گذاری خود را به حداکثر برسانند.

اولویت پنجم مربوط به معیارهای وضعیت ظاهری (سن، وزن و قد) افراد بود. به‌طور کلی این یافته با نتایج پژوهش‌های عبدالله و همکاران (۲۰۱۱)؛ فورنهام (۲۰۰۹)؛ شاکلفورد و همکاران (۲۰۰۵) و علوی و همکاران (۲۰۱۴) و عباس‌زاده و همکاران (۱۳۸۹) همسو است. حیدری و همکاران (۱۳۸۷) در خصوص سن ازدواج به این نتیجه رسیدند که دانشجویان تمایل دارند که بین ۳-۶ سال تفاوت سنی وجود داشته باشد. ونگ^{۲۱} و همکاران (۱۹۹۱) بیان کرده‌اند که گاهی وجود برخی از خصوصیات می‌تواند فقدان خصوصیات دیگر را جبران کند مثلاً فقدان جذابیت فیزیکی در مردان می‌تواند از طریق هوش و ثروت جبران شود.

اولویت ششم انتخاب شده از سوی شرکت‌کنندگان مربوط به معیارهای اخلاقی افراد است. عامل تفاهم اخلاقی یکی از ویژگی‌هایی است که توسط پژوهشگران متعددی از جمله حق‌دوست (۱۳۷۴) مورد بررسی قرار گرفته است و نشان داده شده است که این ملاک جز

پنج ملاک اصلی ازدواج است و دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر اندکی توجه بیشتری به آن نشان می‌دهند. همچنین همسو با پژوهش حاضر حسینی و همکاران (۱۳۸۶) نیز بیان کرده‌اند که معاشرتی بودن از عوامل مهم در انتخاب همسر است. حرازی، مطلق و صدریان (۱۳۸۰)، عامل اخلاق را همراه با مذهبی بودن از مهمترین ملاک‌های انتخاب همسر دانسته‌اند. علاوه بر این، این یافته با نتایج پژوهش تونسلی^{۲۲} (۲۰۰۸) و وین‌گاردن (۲۰۱۰) که شوخ‌طبعی را یک ویژگی اخلاقی جذاب در انتخاب همسر دانسته‌اند همسو است.

با توجه به اهمیت موضوع و تأثیر آن بر بهداشت روان جامعه و به دلیل وجود خرده‌فرهنگ‌های مختلف شهری و روستایی، پیشنهاد می‌شود در زمینه ملاک‌های انتخاب همسر پژوهش‌های بیشتری در دیگر اقشار جامعه و سایر مناطق کشور انجام شود تا از یک سو امکان تعمیم‌دهی نتایج فراهم گردد و از سویی دیگر بتوان به مدلی مناسب جهت طراحی برنامه‌های جامع در جهت آموزش مهارت‌های انتخاب همسر به جوانان دست یافت.

پی‌نوشت‌ها:

1- Alavi, M., Alahdad, R., & Shafeq, M.	2- Brown
3- Neustadter, S.	4- Mateselection preference
5- Buss, D.M.	6- Dabuis, M.H.
7- O'Neil, D.	8- Kaufman, J.
9- David Buss, M.	10- Haufe, C.
11- Abdullah, H.S., Li, L.P. & David, A.P.V.	12- Furnham, A.
13- Shackelford, T. K., Schmitt, D.P., & Buss, D.M.	14- Maliki, A.E.
15- Onu, F. & Armstrong, M.	16- Badahdah, A.M.
17- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E.	18- Wyngarden, N.
19- Hoover, S.M., & Coats, C.D.	20- Caton, H.
21- Wong, F.Y.	22- Townsley, T.

منابع و مأخذ فارسی:

حرازی، محمدعلی؛ حسینی مطلق، سیدمحمد؛ صدریان، محمدرضا. (۱۳۸۰). بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد پیرامون عوامل مؤثر بر ازدواج.

مجله دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، ۹، ۱، ۴۳-۳۷.

حسینی، میمنت؛ محمدی، مریم؛ یغمایی، فریده؛ علوی مجد، حمید. (۱۳۸۶). بررسی اولویت معیارهای انتخاب همسر زوجین در شرف ازدواج شهر تهران در سال ۱۳۸۴. دو ماهنامه پژوهنده، ۱۲، ۵۰۵-۵۱۲.

حق دوست، علی اکبر؛ رواز، کورش؛ کاملی، جعفر؛ لطیفی، نوراحمد. (۱۳۷۴). بررسی دیدگاه‌های دانشجویان علوم پزشکی پیرامون عوامل مؤثر در ازدواج. فصلنامه اندیشه و رفتار، ۲، ۳، ۲۹-۲۰.

حیدری، جبار؛ جعفری، هدایت؛ افضلی، محمدعلی؛ محمدپور، رضاعلی؛ محمودی، قهرمان. (۱۳۸۷). معیارهای ازدواج از دیدگاه دانشجویان مجرد دانشگاه علوم پزشکی مازندران.

پژوهش پرستاری، ۳، ۱۰، ۴۳-۳۶

رفاهی، ژاله. (۱۳۸۷). مطالعه ملاک‌های همسرگزینی و رابطه این ملاک‌ها با عملکرد خانواده به منظور ارائه مدلی برای ارزیابی خانواده. پایان‌نامه دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات (منتشر نشده).

علی اکبری دهکردی، مهناز. (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در دختران جوان شهر اهواز. دو ماهنامه دانشور رفتار، ۴، ۸۳، ۳۵-۲۵.

کامکار، علی و تبرتوری، مهدی. (۱۳۷۸). بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی یاسوج در مورد ازدواج. فصلنامه ارمغان دانش، ۱۵، ۴، ۸-۱.

مهرابی‌زاده هنرمند، مهناز. (۱۳۸۲). ملاک‌های همسرگزینی از نظر دانشجویان مجرد دانشگاه شهید چمران اهواز و رابطه آن با سن و جنسیت. همایش آسیب‌شناسی علمی ازدواج، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

منابع و مأخذ خارجی:

Abdullah, H. S., Li, L. P., & David, A. P. V. (2011). Gender differences in mate selection criteria among Malaysian undergraduate students. *SARJANA*, 26, 33-50.

- Alavi, M., Alahdad, R., & Shafeq, M. (2014). Mate selection criteria among postgraduate students in Malaysia, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116, 5075 – 5080.
- Badahdah, A. M., & Tiemann, K. A. (2009). Religion and Mate Selection through Cyberspace: A Case Study of Preferences among Muslims. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29, 83-90.
- Brown. (2009). The Marriage Problem: How to Choose? *Parabola*, 45, 2.
- Buss, D. M. (2005). Mate selection criteria: An evolutionary perspective. *Journal of personality and social psychology*, 59, 981-992.
- Caton, H. (2010). Religious belief: An evolved behavior. *Evolutionary Psychology*, 8, 170-172.
- Dabuis, M. H. (2010). Importance difference criteria for Meta selection in single and married. *Journal of marriage and the family*, 67, 133-146.
- Furnham, A. (2009). Sex differences in mate selection preferences. *Personality and Individual Differences*, 47, 262-267.
- Haufe, C. (2008). Sexual selection and mate choice in evolutionary psychology. *Biology and Philosophy*, 23, 115-128.
- Hoover, S. M., & Coats, C. D. (2011). The media and male identities: Audience research in media, religion, and masculinities. *Journal of Communication*, 61, 877-895.
- Kaufman, J. (2012). *The gender differences in young adult mate selection: relationship to evolutionary psychology, narcissism, and culture*, A thesis submitted to the Kent State University Honors College in partial fulfillment of the requirements for University Honors.
- Maliki, A. E. (2009). Determinants of Mate Selection Choice among University Students in South-Zone of Nigeria. *Counseling*, 2, 2.
- Neustadter, S. (2012). *Transpersonal Mate Selection: An Investigation of Spiritual and Extraordinary Factors That Influence the Decision to Marry One's Partner*: ProQuest, UMI Dissertation Publishing.
- O'Neil, D. (2006). Sex and Marriage: An Introduction to The Cultural Rules Regulating Sexual Access and Marriage; *Overview*: Part I. California.
- Onu, F., & Armstrong, M. (2013). The Ideal Man: An Investigation into Qualities That Influences Mate Selection among Female Undergraduate Students. *International Journal of Business, Humanities and Technology*. 3, 80-84.
- Shackelford, T. K., Schmitt, D. P., & Buss, D. M. (2005). Universal dimensions of human mate preferences. *Personality and Individual Differences*, 39, 447-458.
- Townsley, T. (2008). *Characteristic preferences in mate selection among collegestudents: A comparison study spanning the late twentieth century*

into the early twenty-first century (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database.

Wong, F. Y., McCreary, D. R., Bowden, C. C., & Jenner, S. M. (1991). The matching hypothesis: Factors influencing dating preferences. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 28, 27-31.

Wynyard, N. (2010). *Discrepancies between self report and behavior in college women: Is there truth to the "nice guy paradox"?* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database.

Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*: Guilford Publications.

